

Dat wat ik had meegemaakt een spiritueel proces was en géén geestelijke ziekte.

C.G. Jung heeft gezegd in zijn Herinneringen, dromen, gedachten dat: 'er bestaat geen beter middel om het individu te beschermen tegen het vervagen van zijn eigen grenzen, dan het bezit van een geheim dat hij wil of moet behoeden en dat hem van anderen onderscheidt. Al in het allerste begin van een samenleving herken je de behoefte aan geheime organisaties. En als er geen geheim bestaat dat op goede gronden verdedigd moet worden, dan wordt er één uitgevonden of bedacht, een 'geheim' dat dan door de geprivilegeerde ingewijden 'geweten' en 'begrepen' wordt. Onder deze pseudogeheimen bevinden zich ironisch genoeg door de ingewijden in het geheel niet gekende wèrkelijke geheimen.'

Wanneer in de verhalen sprake is van de Graal, een zwaard, de duif of het pentagram, zijn dat aanwijzingen in de richting van het geheim. Zowel de voorchristelijke mysteriën als het ware christendom verbergen het geheim. Door alle tijden heen is het gezocht en gevonden. Maar ook ontkend, miskend en afgewezen. Dit is een geheim dat niet verraden kan worden. Het is het geheim van de innerlijke wereld, dat alleen innerlijk gekend kan worden. Wij leven in en ondergaan dagelijks de uiterlijke wereld. De ingrediënten zijn leven en dood, dag en nacht, macht en onmacht. Er zijn enkele zekerheden en vele

onzekerheden, maar ook deze wisselen elkaar af in hun tegendeel. Het kenmerk van deze wereld is de tijd. Toch is er een andere werkelijkheid die voor ons verborgen is. Wij vermoeden haar wellicht, wij zoeken ernaar en denken er soms een glimp van waar te nemen. Het is de innerlijke wereld van het altijd bestaande geheim, waar wij naar zoeken.

Een geheim blijft een geheim wanneer er niet over gesproken wordt. Het geheim van de innerlijke wereld zal ook alleen in de stilte zichzelf blijven. De zoeker die het wil naderen, zal een gelijkmatig en onverstoorbare stilte rond de kern van het geheim of van de ziel-van-de-andere in de microkosmos moeten realiseren en handhaven. Alleen in de innerlijke wereld groeit de ziel.

Het jaar verliep langzaam tot najaar en vervolgens Hervest. Zelfs nu waren nog zomerse dagen. De nazomer, oudewijvenzomer of Sint-Michielszomer (soms ook wel als Été Indien of Indian Summer aangeduid) is de periode van begin september tot half november waarin het nog zomerachtig weer kan zijn. Weliswaar daalt in deze tijd van het jaar de gemiddelde middagtemperatuur in De Bilt van ongeveer 20 graden naar 9 graden, maar er zijn ook regelmatig periodes die volledig aan de zomer doen denken.

De opleving van de zomer is zo opmerkelijk dat de nazomerperiodes in verschillende landen eigen namen hebben gekregen. Warmteperiodes in het najaar hebben meerdere namen. Kranenzomer, Michielszomer, Indian Summer en de oudewijvenzomer. Vooral die laatste spreekt tot de verbeelding. Deze oudewijvenzomer komt voor tussen 17 en 25 september en is te herkennen aan de vele lange spindraden die in de bossen hangen. In de rest van het jaar zie je dit niet. In het verleden wist men hiervoor geen verklaring en de fantasie werd geprikkeld. Noodlotsgodinnen zouden levensdraden spinnen, oude vrouwen zouden conflicten hebben en elkaar met wapperende lange grijze haren door het bos achterna zitten. Want pas vroeg in de ochtend waren de draden zichtbaar en dus moest het in de nacht gebeurd zijn. Griezellig en spannend natuurlijk in een steeds donkerder wordende tijd van het jaar.

In het Nederlands spreken we van oudewijvenzomer naar het voorbeeld van het Duitse Altweibersommer. Oorspronkelijk komt het begrip uit de Noordse of Germaanse mythologie, waarin noodlotsgodinnen wevend of spinnend werden voorgesteld. Het spinnen van deze lotsgodinnen beeldde het spinnen van de menselijke levensdraden uit. De term oudewijven kan ook terug worden gevoerd op een vrouwelijke watergeest met lange witte haren. Later kreeg het betrekking op oude breiende vrouwen en veldspinnen die bij rustig nazomerweer lange draden spinnen.

Reinoud en Maureen Lemmens woonden in het plaatsje Heks ten westen van Tongeren in de buurt van de taalgrens. Ze hadden beide gestudeerd aan het KU Leuven en hadden elkaar daar ontmoet. Reinoud had fysische geografie gestudeerd en Maureen psychologie. Na hun studie waren ze verhuisd naar een rustige omgeving. Deze hadden ze gevonden in het plaatsje Heks. Maureen werkte voor de gemeente Tongeren en Reinoud had een baan op de provincie Limburg in het Nederlandse Maastricht.

Met belangstelling keek Reinoud door de ramen van het Prandium naar buiten. Het jaar ging teneinde. Dat kon je zien aan de kleuren van de bomen en het kouder worden van de nachten. Hij dronk zijn ochtendkoffie. Hij mijmerde over het feit hoe hij hier terecht was

gekomen. Het was een lange weg geweest vol van onbarmhartigheden. Maar, hier in het Prandium voelde hij zich op z'n plaats. De al niet meer zo sterke najaarszon scheen krachtig door de ramen naar binnen. Hij keek om zich heen. Zag de kuipstoeltjes in verschillende kleuren. Zelf zat hij op een gifgroen bank, een soort cabine, waar men kon afspreken voor een gesprek. Het was een goede plaats om te werken. De sfeer was helemaal in orde. Wel moest hij elke dag de reis van Heks naar Maastricht maken. Een stukje Romeinse weg. De weg van Boulogne-sur-mer naar Keulen. De Via Belgica. Zijn iPhone ging over. Hij herkende het nummer. Het was Maureen. Ik heb wat belangrijks ontdekt vertelde ze haastig en opgewonden. Ik vertel het je vanavond wel als we thuis zijn. Het gesprek werd afgebroken. Reinoud zat met vragen in z'n hoofd. Wat had ze dan ontdekt wat zo belangrijk was dat ze me belde? Hij nam zijn iPhone en googelde op het plaatsje heks. Eerst kreeg hij informatie te zien over heksen wat hij niet zocht, naar toen hij 'Heks Haspengouw' intypte was het raak. Hij las de site:

Toponymie

De ietwat merkwaardig aandoende plaatsnaam werd voor het eerst vermeld in 1174 als *Herxe*, en daarna ook *Hekes* (1379) en *Hexe* (1379). Vanaf de 16e eeuw werd het gespeld als *Hex*, en vanaf 1943 werd het *Heks*. De

betekenis is niet duidelijk. Men denkt aan een Keltische riviernaam of aan het Germaanse heg (haag, omheining).

Geschiedenis

Bij Heike werden prehistorische overblijfselen gevonden, terwijl in 1933 ook de overblijfselen van een Romeinse villa met een hypocaustum aangetroffen. Ook werden Romeinse dakpannen, scherven en een gouden ring met opschrift *Felix* aangetroffen. In 1825 werd een Merovingisch graf blootgelegd. Uit dit alles blijkt dat het gebied rond Heks vrijwel altijd bewoond is geweest. Ook liepen er oude wegen, van Bilzen naar Borgworm en van Tongeren naar Landen in de omgeving van Heks.

Heks was een allodium van de Graven van Loon. Agnes van Metz, weduwe van Graaf Lodewijk I van Loon, schonk in 1174 de inkomsten van dit allodium aan de Johanniterorde, welke te Graethem een hospitaal had gesticht. De heerlijke rechten werden geschonken aan de Abdij van Villers onder voorwaarde dat de monniken uit deze abdij het hospitaal zouden bedienen. In 1282 stichtten zij te Heks de hoeve Monnikenhof.

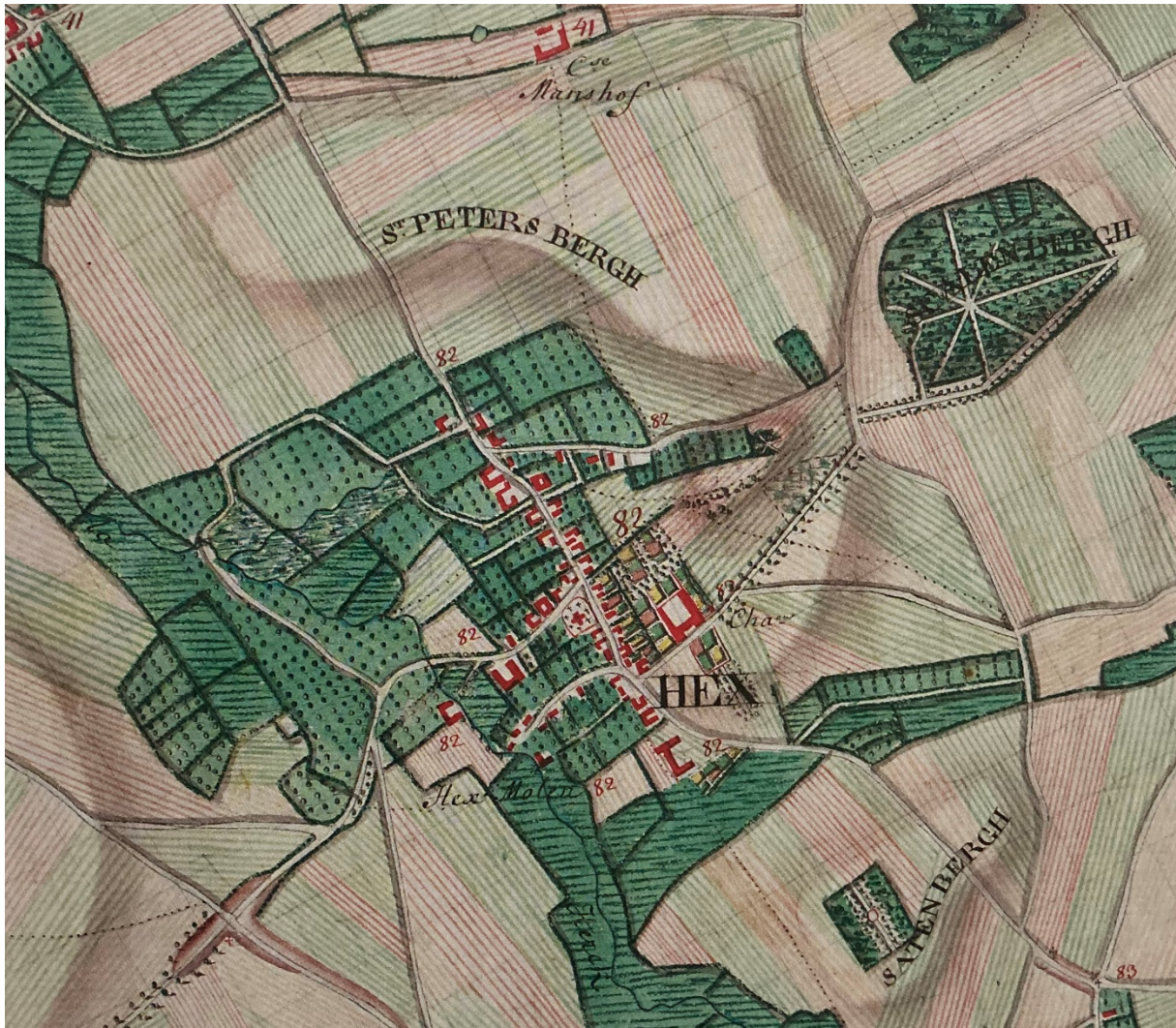
In 1585 gingen de heerlijke rechten over aan het Sint-Lambertuskapittel te Luik. Omstreeks 1760 werd de heerlijkheid geschonken aan kanunnik Franciscus Karel van Velbrück, die in 1772 Prins-bisschop van Luik werd.

Hij liet het huidige Kasteel van Heks bouwen als jachtpaviljoen. Door aankoop en ruil werd zijn jachtgebied nog sterk uitgebreid.

Heks werd in 1606 door muitende prinsgezinde troepen, de muiters van Terheijden, bezet. In 1616 kwamen er zowel Spaansgezinde als Staatsgezinde troepen, in 1635 en 1648 ging het om Kroatische troepen (Jan van Weert) en Franse troepen en in 1651 door Lotharingse soldaten. In 1676 volgden plunderingen zowel door Staatsgezinde als Franse troepen. In 1678 en 1679 moest het dorp Franse soldaten inkwartieren, en in 1693 plunderden opnieuw Franse troepen het dorp en de kerk. In 1694 braken Franse troepen 22 huizen af om het hout als brandhout te gebruiken, en de bevolking zocht veiligheid op het Monnikenhof dat als schans fungeerde. De oogst werd echter geroofd. Zulks geschiedde eveneens in 1703, nu door Franse troepen, terwijl ook Staatse troepen in de buurt hun kampement hadden.

Dit alles leidde ook tot uitbraak van epidemieën, onder andere in 1617, 1630, 1636, 1676, 1693, en 1694. Het betrof vooral dysenterie.

Kaart van Hex op de Ferrariskaart (1771-1778).

De parochie van Heks is oud. Ze was oorspronkelijk gewijd aan Sint-Aldegondis en was mogelijk gesticht door de Abdij van Villers, welke het patronaatsrecht en het grootste deel van het tiendrecht bezat. In 1582 kwamen de rechten voor het grootste deel aan het Sint-Lambertuskapittel. In 1803 werd de parochie opgeheven en ging onderdeel van de parochie van Vechmaal uitmaken, om in 1840 weer een zelfstandige parochie te worden.

Natuur en landschap

Heks ligt in Droog-Haspengouw. De hoogste punten zijn de beboste Zalenberg (120 meter) en het Magneebos (115 meter). De vallei van de Herkebeek daalt in het noordwesten tot 65 meter hoogte. De bronnen van de Herkebeek liggen bij Heks en bij het nabijgelegen Sint-Pieters-Heurne.

In de omgeving van Heks vindt men twee belangrijke boscomplexen, namelijk:

Manshovenbos en Magneebos

Kasteeldomein van Hex, met de Zalenberg

Beide bossen behoorden vroeger tot een groter, aaneengesloten bosgebied (een woud), dat tot het kasteel van Heks behoorde.

Landschappelijk is de omgeving van Heks bijzonder waardevol, er is weinig verstoring door bebouwing, het betreft een kleinschalig landschap dat doorsneden wordt door holle wegen. Reinoud wist dat hij in kasteel Heks moest zijn.

Kasteel Hex.

Het kasteel telde twee bouwlagen; het lage mansardedak liep over alle vleugels door en had talrijke dakkapellen en schoorstenen. Dat wijst op een hoog comfort. De voorgevel was gericht op het zuidoosten en de toegang bevond zich in een classicistische portiek dat over twee bouwlagen in de gevel vooruitstak. Het platte dak werd bekroond door een balustrade die versierd was met twee bloemenkorven van pleister en vier figuren. Deze vier loden beelden stonden later in de vestibule. De portiek was open op de begane grond, en de overstek werd gedragen door gekoppelde en enkele zuilen, die tevens de doorgang omlijstten. Het *platte forme* van de portiek was toegankelijk vanuit de mansarde. Het weidse uitzicht vandaar over het landschap moest een attractie

hebben behoord. Dit portiek vormde een belangrijke scheiding. Ten zuidwesten lag de L-vormige statievleugel met op de benedenverdieping de *enfilade* van de ontvangstvertrekken, gevolgd door het appartement van de eigenaar dat uitzag op de erekoer en de tuinen. Ten noordoosten van het portiek strekte zich de secundaire vleugels uit. Op de bovenverdieping van het kasteel, ook in deze secundaire vleugels, bevonden zich de appartementen, bestaande uit verscheidene vertrekken én uit kamers met één of twee kabinetten. Daar konden de logés ondergebracht worden.

Van verveling ging hij weer aan het werk. De dag wilde maar niet omgaan. Uiteindelijk stapte hij in zijn auto een Citroën C6 en reed naar huis. Ze woonden in een klein huisje buiten de bebouwde kom van Heks. Het had iets idyllisch.

Woonhuis van Reinoud en Marleen.

Met als jaarsteen (met een raaf op een tak) het vulgaire Latijn: *Veretas Unetas, 1920.* Wat zoveel betekent als: *eenheid door kracht(en). Of: viribus unitis: met vereende krachten.*

Na een half uur kwam Maureen opgewonden binnen. Ze bestaan!, riep ze. Wie, wat bestaan antwoordde Reinoud. Het is echt!, ging Maureen verder. De

bloedheksen, erfheksen, hereditaire heksen of traditionele heksen. Maar dat kan toch niet, sprak Reinoud. Echt waar, ging Maureen verder. Ik heb zelfs een e-mailadres: info@anthea.be. Dat moet ik gaan opzoeken, zei Reinoud. Hoeft niet, sprak Maureen. Ik heb een dun boekje gevonden in de bibliotheek van de gemeente. Het heet 'traditionele heksen in Zuid-Limburg en de Voerstreek'. Luister:

Deze traditionele hekserij maakt geen gebruik van grote rituelen. Er wordt gezocht naar de magie van kleine dingen om daar grote kracht uit te halen. De meeste traditionele heksen hebben een band met de natuur. Als je een bloedheks bent betekent dit dat je ouders en eventuele andere familieleden ook heks zijn. Je ouders, vaak de moeder, leren je dan alles over hekserij, kruiden, tarot leggen en eventueel andere paranormale dingen. Boven alles het respect voor de natuur. Vooral het gebruik van kruiden. Dat is het aller belangrijkste. Pure traditionele hekserij lijkt op hedendaagse spirituele therapeuten. Jaarfeesten worden wel gevierd (de vier Keltische feesten), maar de acht jaarfeesten van wicca bestaan niet. Het bleek een samenraapsel uit feestdagen van verschillende culturen te zijn.

De drievoudige Godin is ook een samenvoeging uit diverse culturen. Covens onder leiding van een hogepriester en hogepriesteres is ook een toevoeging

van Gardner cum suis. Priesterschap gebeurt in aparte ordes of cellen. Het toevoegen van het 'boek der schaduwen' komt eveneens uit de koker van Gardner. Uiteindelijk kunnen we concluderen dat heksen die in een familietraditie zijn opgevoed zeggen echter dat wat zij van hun ouders en grootouders hebben geleerd niet in de verste verte op Gardners versie van de leer lijkt. Veel traditionele en erfelijke groepen kennen dit systeem van drie graden niet. In plaats daarvan zijn er twee oudere mensen die de groep leiden, de 'Master' en de 'Lady' en een derde, de 'Summoner' (aanroeper), die een ondergeschikte functie heeft en veel administratief werk verricht. Deze drie rangen worden verkregen door verkiezing van de groep of door de mensen zelf als ze het besluit hebben genomen dat ze zover zijn dat ze een groep kunnen leiden.

Er is geen vastgestelde tijdslimiet vóór een aanstaande heks kan worden ingewijd; wel een traditie dat de kandidaat minstens een jaar en een dag moet wachten.

Maureen ging meteen mailen en kreeg eigenlijk direct antwoord. Ze werden verwacht in Veurs, een buurtschap in de Voerstreek. Het bericht was ondertekend door een zekere Anthea. Hmm, bromde Reinoud de Voertreek wat weten we ervan:

De Voerstreek is een landschappelijke cocktail, als het ware een 'eclectisch' landschap, met een reep Maasland, een vleugje Haspengouw en een brok Mergelland. Sinds de fusie van 1977 heeft Voeren zes deelgemeenten: Moelingen, 's Gravenvoeren, Sint-Martens-Voeren, Sint-Pieters-Voeren, Teuven en Remersdaal. Ze liggen, samen met hun talrijke gehuchten, verscholen in groene valleien van de Berwijn, de Voer, de Veurs en de Gulp. De Voerstreek sluit in het zuiden aan bij het Land van Herve en vloeit naadloos over in het Zuid-Limburgse Mergel- en Heuvelland.

De Voerstreek is al van oudsher bewoond. Op diverse plaatsen werden prehistorische vondsten gedaan, die op een bewoning van ca. 3.000 v. Chr. wijst. Of deze bewoning continu tot in de Romeinse periode heeft standgehouden, is evenwel niet bekend. In de 2de eeuw ontstond in 's-Gravenvoeren een villa, wat door de nabijheid van de belangrijke Romeinse stad Tongeren te verklaren valt.

Vanaf het midden van de 5de eeuw maken de Franken zich meester van de streek. Onder de Karolingers lag Voeren vlak bij het bestuurlijk centrum, Aken. Er was in Voeren een Karolingisch hof.

Na de dood van Karel de Grote brokkelde de eenheidsstructuur van zijn rijk geleidelijk af en viel het

uiteen in vele kleine vorstendommen, die enkel nog theoretisch afhingen van de Duitse keizer.

Rond 1200 hoorden de dorpen Teuven en Remersdaal bij het hertogdom Limburg, dat het noordoosten van de huidige provincie luik omvatte. Moelingen, 's-Gravenvoeren en Sint Martens-Voeren waren dan weer een onderdeel van het Land van Dalhem.

Tot 1080 lag het centrum van dit graafschap waarschijnlijk in 's-Gravenvoeren, waarna het overging naar Dalhem zelf, waar een nieuwe burcht werd gebouwd.

Sint-Pieters-Voeren tenslotte werd vanaf 1242 bestuurd door de Duitse Orde. Vanaf de 13de eeuw groeide echter de invloed van de hertogen van Brabant, die uiteindelijk hun gezag definitief over de streek zouden vestigen. Enkel Sint-Pieters-Voeren bleef tot het einde van het Ancien Régime rechtstreeks van de Duitse Orde afhankelijk.

Het nabijgelegen Maastricht vormde tijdens de godsdienstoorlogen van de 16e eeuw de inzet van heel wat militair vertoon, waardoor ook de streek herhaaldelijk geconfronteerd werd met krijgsverrichtingen. De Vrede van Munster in 1648, waarmee deze oorlog beëindigd werd, zal - zonder dat men er zich op dat ogenblik bewust van was - voor de

streek verstrekkende gevolgen met zich meebrengen. Op dat ogenblik wordt immers de grens tussen het huidige België en Nederland vastgelegd, al werden er met het verdrag van Fontainebleau van 1785 correcties aangebracht die vooral bij Voeren ingrijpend waren. De Voerense gemeenten bleven tot het katholieke Spaanse koninkrijk behoren, terwijl de meer noordelijk gelegen dorpen, die gedeeltelijk in protestantse handen waren, tot het toekomstige Nederland zouden behoren.

Wanneer op het einde van de 18^e eeuw de Franse troepen onze streken veroveren, wordt deze scheiding met Nederland bevestigd. Voeren wordt ingedeeld bij het departement van de Ourthe, dat later tijdens het Hollandse Bewind, zal omgevormd worden tot de provincie Luik. In 1839, na de onafhankelijkheid van België, wordt Nederlands-Limburg, waar Voeren aan grensde, bij Nederland gevoegd. Hierdoor wordt de oude departementsgrens nu de staatsgrens. De taalgrens ligt echter iets meer zuidelijk, waardoor Voeren geïsoleerd komt te liggen in de Franstalige provincie Luik. Meteen is de kiem gelegd voor de taalconflicten die vanaf de jaren zestig van deze eeuw opduiken. Deze bron van discussie wordt in 1963 nog versterkt wanneer de zes Voerense gemeenten overgeheveld worden naar de Vlaamse provincie Limburg.

In de loop der eeuwen is Voeren steeds een landbouwstreek gebleven, waarin zich slechts in zeer

beperkte mate enige industriële activiteit ontwikkelde. De akkerbouw, die vroeger overal het landbouwwezen overheerste, heeft wel plaats moeten ruimen voor de veeteelt, terwijl sinds enkele jaren ook de fruitkweek aan belang toeneemt. De laatste jaren speelt echter ook het toenemende toerisme een steeds belangrijkere rol als bron voor tewerkstelling.

Morgen hebben we allebei vrijaf en kunnen we Anthea bezoeken. We worden verwacht. Reinoud nam nog een kaart erbij en zocht naar het plaatsje Veurs.

Vakwerk in Veurs.

Helemaal achterin het Voerdal, zei Reinoud tegen Maureen. Veurs is ook een riviertje. Het is bekend als klein of levend Bokrijk vanwege de vele vakwerkhuisen en silex-bouw die er te vinden zijn. Een groot aantal woningen en hoeven in de Voerstreek dateren van vóór de Eerste Wereldoorlog. Een gedeelte daarvan is gebouwd in de 'ruwe stijl' van de Voerense hoeve. Deze landelijke bouwstijl kenmerkt zich door een afwisseling van enerzijds silex en anderzijds kalksteen en/of baksteen. Silex is een typische streekeigen gesteente. In de krijtlagen van het Maastrichtiën komen immers diverse silexbanken voor. Voor het bouwen van gevels gebruikte men vooral de silexknollen die na verwering en erosie van de bovenliggende krijtlagen in de oppervlakkige bodemlaag achtergebleven waren. Het zogenaamde vuursteeneluvium. De Centrale Voerstreek is de enige streek in Vlaanderen waar silex of vuursteen op grote schaal als bouw materiaal voor woonhuizen werd gebruikt. De voormalige gemeenten Sint-Pieters-Voeren en Sint-Martens-Voeren vormen de kern van het zogenaamde 'silexgebied'. Ook in Schoppem, een buurtschap van 's Gravenvoeren, en in de Nederlandse dorpen Slenaken, Mheer en Noorbeek vind je gevels in silex. Silex is uitermate hard en heeft een grote resistentie tegen erosie en verwering. De onregelmatige vorm van de silexknollen ondermijnt echter de stabiliteit van de constructie. Daarom werd silex nagenoeg

uitsluitend verwerkt in grote gevelvlakken, meestal zij- en achtergevels. Voor de afwerking aan de hoeken en rondom de ramen gebruikte men aanvankelijk kalksteen, later, vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw, schakelde men hiervoor over op baksteen. De meer geometrische vorm van deze materialen maakte een betere stapeling mogelijk, zodat de constructie aan stevigheid won. Het is frappant dat het gebruik van mergelsteen of krijt in de burgerlijke architectuur van de Voerstreek niet voorkomt.

Vakwerk in Veurs, met dank aan Rian & Roger.

Gaan we met jouw auto of de mijne?, vroeg Reinoud. De mijne, antwoordde Maureen. Ze reden Moelingen binnen en van daaruit naar 's-Gravenvoeren. Het dorp met de honderd bruggetjes. We moeten verder door, riep Reinoud. Naar Sint-Martensvoeren. Maureen stuurde de auto naar Sint-Martensvoeren, één van de drie Voerens. De derde was Sint-Pietersvoeren. Hier naar echts, zei Reinoud dan komen we er vanzelf. Na enig zoeken vonden ze het woonhuis van Anthea.

Voorkant huis Anthea.

Dit is het woonhuis van Anthea, sprak Maureen. Ze belden aan en de deur ging piepend open. Hallo, zei een stem. Ik ben Simone Stassen, beter bekend als Anthea. Wees welkom. Mooi wonen, zei Reinoud droog. Volgens mij zijn hier de meeste huizen uit vakwerk, ging hij verder. Dat klopt, antwoordde Anthea.

Achterkant huis Anthea.

Het vakwerk is nog helemaal op de oorspronkelijke manier gerestaureerd. Dus met wilgentenen, leem, stro, paardenhaar en paardenurine. Het is niet geschilderd zodat de balken donkerbruin zijn en de vakken okergeel.

Het pand stamt uit 1714, met aan één zijde een aanzienlijke dakoverstek. Het genoemde pand bestond uit recent vakwerk in zwart/wit, met wanden van het vakwerk gedicht met vlechtwerk, dat vervolgens werd dichtgezet met stroleem. Deze stroleem bestond uit een mengsel van 80% stro en maar 20% leem. De rest van de substantie bestond uit een bijmenging van kalk. Alles aangemaakt met water en een scheut gier. De kalk had een functie als bindmiddel, met als bijkomende eigenschap dat het de geur van de gebruikte urine enigszins neutraliseerde. Het water dient eenvoudig om de stroleem voldoende verwerkbaar te maken. De paardenurine tenslotte, toegepast in kleine hoeveelheden, bevatte ureum, dat niet alleen de droging van de leem enigszins vertraagde, maar samen met het water zorgt voor een vettig huidje. Dat huidje was vrij waterbestendig, wat inhoudt dat het als een goed aangebrachte vulling lange tijd zonder extra bescherming standhield.

De geur van wierook kwam hun tegenmoed. Vooraan in de winkel brandden kaarsen voor een Boeddhabeeld. Rechts naast haar stonden de wenskaarten. Gerangschikt op horoscoop. Vlak daarnaast de vitrinekasten met edelstenen in velerlei kleuren: het paars van de Amethyst, het wit van de Aquamarijn, het blauw van de Chalcedoon, het groen van de Jade, het geel van de Gele